

Het jonge kind waarnemen

Studiedag voor Drakepit gastouders 11-2-2017

Verzorgd door Loïs Eijgenraam
BVS-schooldadvies

Het motto van Drakepit is:

*Wellicht zijn alle draken in ons leven
Uiteindelijk prinsessen
Die er in angst en beven slechts naar haken
Ons eenmaal dapper en schoon te zien ontwaken.*

*Wellicht is alles wat er aan verschrikking leeft
In diepste wezen wel niets anders dan iets
Wat onze liefde nodig heeft.*

Doel van de dag

- Alle betrokkenen zijn geïnspireerd hoe zij de eigen waarnemingen met behoud van Drakepit visie kunnen beschrijven.
- Alle betrokkenen kunnen eigen waarneming concreet beschrijven in eigen documenten en/of documenten van Drakepit.

Programma

Dagprogramma:

9.30-10.00 uur: inloop

10.00-10.30: opmaat

10.30-12.30 uur: inhoud

12.30-13.30: lunch

13.30-16.00 uur: inhoud.

Ochtend

Inhoud ochtendprogramma:

- Inhoudelijk: wat is waarnemen, wat is kinderen in hun ontwikkeling waarnemen?
- Hoe kan waargenomen worden?
- Hoe kunnen waarnemingen beschreven worden?
- Wat en wanneer beschrijf je een waarneming van een kind? Wat doe je met de waarnemingen die beschreven worden?
- Hoe kunnen waarnemingen beschreven worden die recht doen aan de visie van Drakepit?
- Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende vormen van waarnemen en verslaglegging? Wat zijn de voor- en nadelen van het niet waarnemen en vastleggen van waarnemingen?
- Hoe gaan de verschillende pedagogen (Henning Köhler, Janus Korczak Reggio Emilia) van waaruit de visie van Drakepit is opgebouwd, om met 'waarnemen en beschrijven'?

Inhoudelijk: wat is waarnemen, wat is kinderen in hun ontwikkeling waarnemen?

'Bewust en met aandacht met de zintuigen in zich opnemen (iets zwakker dan gadeslaan); syn. constateren, gewaarworden, bemerken: waarnemen is een voor waar houden van hetgeen men gewaarwordt'. Gevonden op <http://www.encyclo.nl/begrip/waarnemen>

Waarnemen. Kunnen wij het kind *voor waar nemen*? Wat is waar? Wat is nemen?

Kinderen in hun ontwikkeling waarnemen is:

- Kijken, kijken, kijken met alle 12 zintuigen
- Waarnemen
- Weten wat een kind is; dit hangt samen met jouw mensbeeld en visie op ontwikkeling
- Weten hoe een kind zich ontwikkelt
- Weten wat gezond is en wanneer zorgen maken 'gerechtvaardigd' is
- Is verleden-heden-toekomst in samenhang te zien

Wat is er nodig om waar te kunnen nemen?

- Veiligheid
- Eerlijkheid
- Innerlijke rust
- Eerbied
- Respect
- Vertrouwen
- 'Weten' en kennis versus 'leeg worden'
- Vergelijken versus unieke kind zien
- Verbondenheid
- Relatie met jezelf, het kind, de ouders, 'de wereld'.

Hoe kan waargenomen worden?

- Vanuit de terugblik
- Tijdens het spel
- Bij een slapend kind
- Tekening
- Tijdens het 'werken' zoals de was opvouwen

Hoe kunnen waarnemingen beschreven worden?

- Beschrijvend
- Feitelijk
- Specifiek
- Zonder oordeel
- Goedkeurende blik
- Liefdevolle interesse in ieder kind
- Anekdotes

Wat en wanneer beschrijf je een waarneming van een kind? Wat doe je met de waarnemingen die beschreven worden?

- Wat beschrijf je
Kind eigen waarnemingen; hoe het is gaan lopen, hoe het eet, hoe het in bedje ligt.
Algemene kindwaarnemingen
Spelontwikkeling
Anekdotes: voorbeeld van jongentje bij de spreuk bij P.R: 'ik ben sterk'.
Bij twijfel: het lijkt er opdat dat....
- Wanneer beschrijf je
Na een dag werken
Tijdens het slapen van het kindje
Voor een oudergesprek
- Wat doe je met de beschrijving
Bewaren
Delen met ouders
Delen met intervisiegroep

Hoe kunnen waarnemingen beschreven worden die rechtdoen aan de visie van Drakepit?

- Fenomenologisch beschrijven
- Vanuit gedeelde visie beschrijven

- 'lijkt er op dat'.
- Illustreren met beeld/foto/tekening
- Specifiek verwoorden; 'lief kind en speelt zo fijn', zegt niets over dit ene unieke kind.

Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende vormen van waarnemen en verslaglegging?

Wat zijn de voor- en nadelen van het niet waarnemen en vastleggen van waarnemingen?

- Voordelen van verslaglegging
 - Ontwikkeling wordt gevolgd
 - Vergeten waarnemingen worden opgefrist
 - Gespreksstof voor ouders
 - Informatie voor de overdracht naar de school
 - Vroegkindontwikkeling gaat niet verloren
- Nadelen van verslaglegging
 - Veel werk
 - 'Legt vast'
 - De lezer bepaalt de boodschap
- Voordelen van niet verslagleggen
 - Tijd over voor andere zaken
 - Kan niets verkeers over een kind beschreven hebben
- Nadelen van niet verslagleggen
 - Geen oefening in verwoorden van waarnemingen
 - Vroegkindontwikkeling gaat verloren
 - Geen overdracht en doorgaande ontwikkellijn

Hoe gaan de verschillende pedagogen (Henning Köhler, Janus Korzack Reggio Emilia) van waaruit de visie van Drakepit is opgebouwd, om met 'waarnemen en beschrijven'?

Henning Köhler

- Liefdevolle, goedkeurende blik versus de afkeurende blik

Janus Korczak

Het gedachtegoed van Korczak wordt gekenmerkt door de volgende vijf principes:

- *respect voor het kind (als mens) in iedere levensfase*
- *een gelijkwaardige relatie tussen volwassene en kind*
- *het recht van het kind te zijn zoals het is*
- *het recht van het kind op de dag van vandaag*
- *het recht van het kind op zijn eigen ontwikkeling*

Reggio Emilia

- kijken en luisteren: Leerkrachten en leidsters zijn gericht op de ontwikkeling van de eigen identiteit, zelfstandigheid en creatieve vaardigheid van het kind.
- Portfolio
- Voorbeeld vrijeschool Utrecht: 'voetbal jongentje'
- Foto's: vrijeschool Utrecht, Pinterest Loïs Eijgenraam

Middag

Inhoud middagprogramma:

- Hoe kunnen de waarnemingen van kinderen herkend en beschreven worden vanuit de constitutiebeelden?
- Hoe kunnen deze waarnemingen beschreven worden zonder 'oordeel'?
- Hoe kan een kindbespreking eruit zien? En hoe krijgen de constitutiebeelden in een kindbespreking vorm en inhoud?
- We sluiten af met een meditatie-waarnemings-oefening van Henning Köhler.

Tijden

13.30-16.00 uur

Constitutiebeelden

Wat zijn constitutiebeelden?

Uit 'Je kind beter begrijpen. Ieder kind zijn eigen constitutie', Loïs Eijgenraam, uitgeverij Christofoor

Constitutiebeelden zijn beschrijvingen van bepaalde constituties van een mens of – voor dit boek – van kinderen. Onder constitutie wordt verstaan het samenspel van lichamelijke, individuele, biologische en gedragsaspecten. Al deze aspecten vormen een kleurrijk pallet. Ze mengen zich zoals de schilder verfleuren op een palet mengt en op het doek aanbrengt. Hierdoor ontstaan unieke kleuren en is geen schilderij hetzelfde. Ook de constitutie is bij ieder mens verschillend. Zoals in de schilderkunst stromingen van schilderstijlen zichtbaar zijn, zo zijn in de verscheidenheid van de constituties overeenkomstige beelden te herkennen. De constitutie is voor de geboorte in aanleg aanwezig. De erfelijkheid, omgevingsfactoren en individuele factoren bepalen mede hoe de constitutie zich uiteindelijk

vormt en zichtbaar wordt. Dit bij elkaar maakt dat ieder 'schilderij' uniek is en iedere kleur anders tot zijn recht komt.

Wat zijn de pedagogische constitutiebeelden?

Het groot en kleinhoofdige kind

De constitutiebeelden van Sigaud; cerebrale, digestieve, musculaire en respiratoire kind. Theorie.

Zomer- en winterstemming in de gastouderopvang

Zomerstemming	Winterstemming
In de zomer is het warm, de natuur is uitgeademd	De natuur is ingeademd, de aarde is kaal. Leeg. Bomen zijn in hun contouren goed zichtbaar
Zoet	Zout
Globaal	Detail
Dromerig	Wakker
Rond	Dun
Jong in ontwikkeling	Voorlijk in ontwikkeling
Herhaling	Nieuwe prikkels
Broodbakken	
Verkleiden	Dragen vaak te weinig kleding
Warme bijenwas	
Soep	Proeft alle oneffenheden in eten
Gezelligheid	
Bakersprookjes	Houden minder van herhaling, 'vervelen'
Fantasiespel	Constructie spel, lego,
Kijken	Praten
Soms moeite met overgangen omdat ze geheel opgaan in het spelen of doen	Moeilijk loslaten, bijvoorbeeld de dag
Tekening minder gedetailleerd	Gedetailleerd weinig gevulde tekeningen, vaak klein van beeld

Kindbespreking

Enkele tips vooraf:

- Neem het kind gedurende langere tijd, in meerdere situaties waar.

- Probeer specifiek te zijn in de beschrijving van wat waargenomen wordt. 'Lieve ogen' beschrijft niet iets wezenlijks van iemand. Beschrijven hoe de ogen eruitzien, de kleur, hoe ze twinkelen, geeft al iets meer informatie.
- Ga een kind niet met een lijstje op schoot observeren. Dat zouden wij als volwassenen ook niet prettig vinden. Bespreek waarnemingen niet met een kind. Bouw een totaalbeeld op en laat dit beeld enkele dagen rusten.
- Niet alle vragen zijn voor iedere leeftijd van toepassing. Maak een keuze daar waar dit nodig is.
- Vul eventueel aan als er een vraag gemist wordt.
- Kijk met een liefde- en interessevolle blik. Blijf nieuwsgierig en verwonderd.

Beschrijf het kind fysiek, zo volledig mogelijk
Beschrijf de biografie en het gezin van het kind.

Wat is jouw vraag?

In ieder kind bloeit, stil verborgen, een wonderbloem.

Terwijl uw zuigeling daar in de wieg ligt

- zoo'n lekkere dikkert! -

ontkiemt en wast daarbinnen iets heel teers en fijns.

Ge ziet er aanvankelijk niets van.

En zelfs kan het jaren duren,

eer het zich aan u,

eer het zich aan zichzelf openbaart.

Jan Ligthart, Verspreide opstellen.

Waarnemingsoefening Henning Köhler

'Wat de mens in deze tijd wil, is vanuit zijn Ik zijn lot herkennen en zich hiermee kunnen verbinden', Henning Köhler.

Een oefening van Henning Köhler, die hij de vraag-ruimte oefening noemt. (uit het boek: "War Michel aus Lönneberga aufmerksamkeitsgestört?")

Een oefening om innerlijke ruimte te scheppen voor een kind met een vraag, groot of klein....

Zoek een rustige plek voor de tijd van 10 á 15 minuten op.

Je luistert en hoort dichtbij of verder af geruis. Verkeer, stemmen in huis, vogelgekletter enz. Buiten is het scherm van geluid, buiten. Jij bent hier en daarbuiten is een ruimte van stilte.

Deze tussenruimte van stilte groeit, het is een donkere stille ruimte. Nu gaat dit en dat door je heen. Gedachten, herinneringen. Ze komen en gaan, zoals de wolken die langs de hemel trekken. Ook deze herinneringen en gedachten zijn daar buiten. Je probeert niet niets te denken, maar de gedachten zijn toch daar buiten.

Buiten is het scherm van gedachten en het geruis. Jij bent hier. Tussen hier en daarbuiten is een donkere ruimte van stilte.

Nu steek je het licht aan in deze ruimte van stilte. Het licht wordt aangestoken door de ruimte tot vraag-ruimte te maken. De tussen ruimte wordt tot een vraag ruimte.

Het gaat niet om bepaalde concrete vragen, maar om een vraagstemming en die vraagstemming schept licht. (Je kunt het proberen en merkt dat het niet moeilijk is te ervaren)

Je bent niet in deze lichtruimte, je bent zelf deze ruimte. Het is je onzichtbare lichaam

En nu laat je het kind binnen. Je voelt het kind en het is aanwezig in de vraag-ruimte. Al het andere is daar buiten. Misschien komt er een beeld van het kind, hoe het speelt, gebaart, lacht. Je kunt innerlijk het kind begroeten: "daar ben je, blijf nog en beetje". Maar je kunt het ook laten.

Beslissend is, dat je het kind duidelijk voelt. Nu ben je helemaal vraag.

En dan open je de innerlijke ruimte, opdat de wereld binnen stromen kan. En dan let je op, wat je invalt: welke vreugde je het kind kunt bereiden, wat je het kind eigenlijk al lang wilde zeggen, of hoe je iets in de toekomst anders kunt doen. Je kunt iets nieuws aan het kind zien.

Je kunt in de stemming na het verlaten van de vraag-ruimte op een klein verhaal komen, dat je opschrijft en het kind later vertelt of geeft.

Dan is de oefening klaar..

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

*'En zelfs kan het jaren duren,
eer het zich aan u,
eer het zich aan zichzelf openbaart.'*

Jan Ligthart

Dank voor deze dag, wel thuis en dat er mag worden waar-genomen.

Mede namens Dörthe en Tessa, Loïs Eijgenraam